

9. Trettio år av romansk språkinlärningsforskning

Jonas Granfeldt

9.1 Introduktion⁶⁸

I backspeglarna är det ofta enkelt att konstatera att vetenskapliga discipliner förändrats. Teoribildningar, forskningsfrågor och analysmetoder som i ett tidigare skede varit centrala, har minskat i bruk eller försvunnit helt, samtidigt som nya har tillkommit. Frågan *om* en förändring ägt rum kan därför upplevas som relativt enkel att besvara. Men *varför*, *hur* och *när* ett vetenskapligt fält utvecklas i någon riktning är jämförelsevis intressantare men svårare frågor att närma sig och sysselsätter forskare inom vetenskaps-sociologin. Av den forskningen framgår, mycket förenklat, att två olika typer av processer, intellektuella och sociala, är nödvändiga för att en vetenskaplig utveckling ska ske. Kuhn (1962) pekar i *The Structure of Scientific Revolutions* på de intellektuella och inomvetenskapliga faktorerna som leder till disciplinär utveckling. Kuhns modell är i grunden enkel. I ett skede arbetar forskarna inom fältet i ett paradigm som präglas av samförstånd, vilket är normaltillståndet hos Kuhn. I ett påföljande skede ändrar några forskare uppfattning om paradigmet på grundval av någon insikt – Mullins (1972) talar här om ett *Gestalt shift* – vilket leder till en förändrad eller alternativ syn på fältet, dess teorier och forskningsfrågor. Under förutsättning att det nya synsättet är fruktbart i så motto att det kan lösa de nya problem som forskarna tar sig an och att det når ett visst erkännande och legitimitet inom forskningsgemenskapen, finns det förutsättningar för att ett paradigmskifte ska komma till stånd. De nödvändiga sociala processerna består å sin sida av ingående kommunikation mellan forskare, samarbeten, samförfattande och lärjungeförhållanden som t.ex. det mellan en handledare och en doktorand. Mullins (1972) studerade utifrån dessa sociala aktiviteter utvecklingen inom mikrobiologin under 1940–1960 talen, en period som bl.a. ledde fram till Watsons och Cricks upptäckt av DNA-molekylen. Mullins slutsats är

68 I arbetet med det här bidraget har jag haft ovärderlig hjälp av Inge Bartning och Suzanne Schlyter som generöst ställt sin tid till förfogande för intervjuer.

att utvecklingen av vetenskapliga fält inte sker i ett vakuum utan är starkt beroende av ett socialt samspel.

I den mer samtida litteraturen inom vetenskapssociologin har de två perspektiven, det intellektuella och det sociala, utvecklats till två olika skolor. I den ena, *Sociology of Scientific Knowledge*, ligger fokus fortfarande på den vetenskapliga kunskapen och dess sociologi. Utgångspunkten är fortsatt Kuhns idé om att det avgörande i processen är den nya kunskap som utvecklas inom forskarsamhället och hur den sedan mottas och behandlas. Det är forskningens innehåll som utgör grunden för paradigmskiften. I den andra skolan, *Science as Social Practice* (jfr Robert. K. Merton, Bruno Latour), betonas istället den sociala praktiken inom forskarsamhället, hur forskare ”gör” forskning, hur forskare påverkar varandra samt hur idéer utvecklas i ett socialt sammanhang. Diskussionerna mellan de två skolorna har emellanåt varit intensiv (se Pickering, 1992).

När man 2017 betraktar den publicerade forskningen inom romansk språkforskning i Sverige under de senaste decennierna, kan man naturligt nog konstatera att en del har förändrats. Forskningsämnen, hela inriktningar, har minskat betydligt eller helt försvunnit medan andra har tillkommit. I det här bidraget ska jag undersöka en ny inriktning som började växa fram under mitten av 1980-talet och som jag valt att kalla den *romanska språkinlärningsforskningen*, dvs. forskning om språkinläring som studerar ett eller flera av de romanska språken och där forskarna har en ämnestillhörighet i romanska språk. I Sverige uppstod den här inriktningen under 1980-talet men etablerades under 1990-talet och 2000-talets första årtionde. Beroende på vilka indikatorer man tar hänsyn till, skulle man kunna hävda att denna forskning på ett antal år utvecklades till att bli en dominerande inriktning i romansk språkforskning, inte minst vad gäller antal doktorsavhandlingar och externt finansierade projekt. Syftet med mitt bidrag är att försöka förstå orsakerna, både de intellektuella och de sociala, till hur inriktningen uppstod och kunde utvecklas, men jag ska också försöka ge en översiktlig bild av den romanska språkinlärningsforskningens resultat. Av utrymmesskäl kommer jag dock inte i det här bidraget att kunna genomföra några detaljerade analyser vare sig av de intellektuella och sociala förutsättningarna för forskningen eller av de resultat som forskningen har lett fram till. Jag kommer också att koncentrera mig på det svenska perspektivet. Språkinlärningsforskning med

inriktning mot romanska språk är emellertid i högsta grad en internationell företeelse och det har avgjort haft betydelse för fältets utveckling i Sverige vilket jag återkommer kort till nedan. Avslutningsvis kommer jag kort att vända blicken framåt och resonera kring några olika utvecklingsperspektiv.

9.2 Språkinläring och tillämpad språkvetenskap

Språkinläring är en process där en individ utvecklar ett språk i samspel med sin omgivning. (Strömquist 2003). Det övergripande syftet med forskningen är att beskriva, förstå och förklara språktillägnande av olika språk hos olika individer.⁶⁹ Ämnesmässigt är språkinläring en inriktning inom den tillämpade språkvetenskapen som i sin tur är en del av språkvetenskapen. Om framväxten av den moderna språkvetenskapen kan härledas till Saussure och det tidiga 1900-talet är den tillämpade språkvetenskapen i huvudsak en efterkrigsföreteelse. I efterkrigstidens Europa var samhällsutmaningarna enorma och behovet stort av samarbete mellan länderna. Den tillämpade språkvetenskapen uppstod som ett försök att bidra till lösningar på några av de utmaningar som samhällena stod inför och fokuserade inledningsvis på forskning om språkundervisning och översättning, två områden som ansågs ha stor praktisk nytta.

Den svenska föreningen för tillämpad språkvetenskap ASLA (*Association Suédoise de Linguistique Appliquée*) bildades formellt i Lund i april 1966. I samband med tillkomsten och under föreningens inledande årtionde fanns två personer, båda med bakgrund i romanistiken, som hade stor betydelse för etableringen av ämnet (Granfeldt & Gunnarsson 2016; Granfeldt 2017). Den förste var Max Gorosch, docent i spanska vid Stockholms universitet och från 1969 professor vid Handelshögskolan i Köpenhamn. Gorosch hade redan 1964 tagit initiativ till ASLA:s bildande och var även en av de drivande i bildandet samma år av den internationella moderorganisationen AILA (*Association Internationale de Linguistique Appliquée*). Gorosch hade disputerat på en editerad och kommenterad utgåva av en medeltida lagtext (*El Fuero de Teruel*), men var vid sidan av hispanistiken också en mycket

69 I svenskt språkbruk förekommer de olika benämningarna språktillägnande, språkinläring och språklärande. I en tradition görs en teoretisk och begreppslig skillnad på språktillägnande (eng. *acquisition*) och språklärande (eng. *learning*). Barns språkinläring av sitt förstaspråk brukar oftare beskrivas som språktillägnande medan vuxnas lärande av främmande språk ofta beskrivs som just språklärande. Språkinläring används i det här avsnittet som en samlingsterm.

aktiv forskare inom den tillämpade språkvetenskapen. Under många år arbetade Gorosch i nära samarbete med Europarådet och publicerade både forskningsrapporter och läroböcker inom språkundervisning, särskilt spanska och engelska. I en nekrolog över Gorosch skrev Jacques Qvistgaard 1983:

Il était déjà convaincu de l'importance croissante des langues étrangères dans la Société moderne, de la nécessité d'appliquer les résultats théoriques de la recherche linguistique à des fins pratiques, et de la nécessité d'établir des liens entre la linguistique et d'autres domaines scientifiques. (Qvistgaard 1983)

[Han var tidigt övertygad om den ökande betydelsen av främmande språk i det moderna samhället, om nödvändigheten i att tillämpa teoretiska framsteg inom språkvetenskapen för att nå praktiska mål, om nödvändigheten i att skapa bryggor mellan språkvetenskapen och andra vetenskapliga discipliner.]

Den andre personen var Bertil Malmberg som 1966 valdes till ASLA:s förste ordförande. Malmberg hade disputerat i romanska språk (1941), men kom att bli professor först i fonetik (1950) och senare i allmän språkvetenskap (1969) i Lund. Malmberg publicerade 1971 boken *Språkinlärning* som också var ett inlägg i den då pågående debatten om språkundervisningen, särskilt den sk *direktmetoden* (med Alvar Ellegård, professor i engelska i Göteborg). Malmberg var kritisk på ett antal punkter:

Det språkpedagogiska utvecklingsarbetet har i Sverige legat i händerna på pedagoger och psykologer, säkert utmärkt kunniga inom det allmänpedagogiska men i regel utan den lingvistiska skolning som här är avgörande. (Malmberg 1971: 177)

Malmberg lyfter här betydelsen av lingvistisk kunskap och analys för att förstå och förklara språkinlärning och språkundervisning, en insikt som kom att bli central när fältet *andraspråksinlärning* (eng. *Second Language Acquisition, SLA*) utvecklades vidare under 1970-talet (se Abrahamsson 2009). Men redan från mitten av 1960-talet och framåt fanns det alltså en livaktig diskussion och forskning om språkinlärning och språkundervisning där forskare med bakgrund i romanistiken deltog. Trots detta verkar Gorosch och Malmbergs arbete inte ha lett till att språkinlärning utvecklas som en forskningsinriktning i romanska språk i Sverige under 1970-talet. Man kan

förstås bara spekulera i vad det berodde på och det finns många potentiella förklaringar. En orsak kan vara sociala omständigheter. Gorosch lämnade Sverige för en tjänst i Köpenhamn och Malmberg hade lämnat romanistiken långt tidigare. På ett annat plan kan man konstatera att fältet var i sin teoretiska och metodologiska linda i detta skede. Den forskning och de publikationer som kom att bli grundläggande hörnstenar för forskningen inom andraspråksinlärning hade sannolikt inte fått genomslag i Sverige ännu. Chomskys forskning var förstås väl känd, men Malmberg (1971) citerar t.ex. inte Pit Corders *The significance of learner errors* (1967) där synen på inlärarfel som ett tecken på hypotesprövning och språkutveckling fördes fram för första gången. Tillsammans med Larry Selinkers (1972) *Interlanguage* utgör dessa texter grundpelare i den riktning som andraspråksinläringen kom att ta under 1970-talet. Selinkers idé var att inlärnarnas språk ska betraktas som ett interrimspråk, ett eget språkssystem som dock är under utveckling. Språkinlärningsforskningens uppgift var att noga beskriva och förklara detta språkssystem. Denna inriktning var både teoretiskt och metodologiskt förankrad inom den allmänna språkvetenskapen medan den forskning som bedrevs inom den tillämpande språkvetenskapen i större utsträckning var kopplad till språkundervisningen. Det var den lingvistiskt orienterade forskning om språkinlärning som skulle få fäste inom romanska språk ett decennium senare.

9.3 Den romanska språkinlärningsforskningen i Sverige

Den romanska språkinlärningsforskningen i Sverige uppstod alltså ett drygt decennium senare, i början av 1980-talet, genom Suzanne Schlyter, professor i romanska språk, särskilt franska, i Lund (från 1991) och Inge Bartning, professor i franska vid Stockholms universitet (från 1999). Man kan peka både på kunskapsmässiga och sociala omständigheter som gör att forskningen nu utvecklades ordentligt. Under 1970-talet hade det nya fältet andraspråksinlärning etablerats i Sverige genom forskningen inom svenska som andraspråk. Bland tidiga exempel kan nämnas projektet *Svenska som målspråk* (SSM-projektet, 1973–80) med Björn Hammarberg och Åke Viberg samt Kenneth Hyltenstams avhandling om negotiationsutveckling i svenska som andraspråk (1978). Denna forskning kom att samlas geografiskt vid Institutionen för lingvistik på Stockholms universitet där också Schlyter arbetade i

början av 1980-talet. Enligt Schlyter själv ledde detta till många kontakter och ingående diskussioner med forskarna som arbetade med svenska som andraspråk. Detta var sannolikt betydelsefullt för fortsättningen. Schlyter publicerade också arbeten tillsammans med t ex Viberg (Schlyter & Viberg 1985). Bartning hade också kontakter med SSM-gruppen men arbetade på romanska institutionen vid samma universitet. Ett första samarbete med Schlyter kring språkutveckling genom projektarbete inleddes (Bartning & Schlyter 1984). De internationella kontakterna och samarbetena var också från början många. Det europeiska projektet kallat *ESF-projektet* efter namnet på finansören (*European Science Foundation*), kom att spela stor roll eftersom det samlade forskare med intresse för inläring av de romanska språken, bl.a. Clive Perdue, professor i allmän lingvistik vid Université Paris 8, Saint-Denis, som Bartning tidigt inledde diskussioner med. Schlyter arbetade under senare delen av 1980-talet i Hamburg tillsammans med Jürgen Meisel, professor i romanska språk, som var en av de ledande forskarna inom andraspråksinläring och tvåspråkighet hos barn där ett av språken är romanskt.

När Bartning och Schlyter som romanister började intressera sig för andraspråksinläring var mottagandet blandat. Studenter intresserade sig snabbt för området som uppfattades som nyttigt, relevant och konkret och språkinläring blev föremål för en mängd undersökningar i uppsatser på olika nivåer (se nedan om doktorander). Mottagandet bland kollegor beskrivs som varierande. En grundläggande hypotes i andraspråksinlärningsforskningen är idén om fasta utvecklingsgångar för grammatiska drag och konstruktioner (Selinker 1972). Forskningen har visat att dessa utvecklingsgångar och utvecklingsstadier inte påverkas av undervisning utan följer en egen och intern lingvistisk logik. Ett av de främsta resultaten av forskningen inom den romanska språkinlärningsforskningen är f.ö. Bartning & Schlyters (2004) modell över sex på varandra följande utvecklingsstadier vid inläringen av franska. När inlärarna använder det främmande språket för att kommunicera ett innehåll och uppmärksamheten inte är riktad mot språkets formsida framträder dessa mönster på ett invariabelt sätt hos alla språkinlärare. Men tanken att undervisningen på detta område endast i mindre utsträckning och snarast indirekt kunde påverka inlärarnas (studenternas) användning av grammatiken utmanade många föreställningar om undervisningens

betydelse. Detta kunde i sin tur leda till ett ifrågasättande av forskningens huvudhypoteser.

Från början är forskningen inriktad på franska och det är först senare som forskningsinriktningen mer systematiskt sprids till de andra romanska språken (se nedan om doktorsavhandlingar). Stockholms universitet är från början ett centrum men i och med Schlyters flytt till Lund så etableras inriktningen även där.

9.4 Forskningens resultat

Vilka resultat har den romanska språkinlärningsforskningen lett fram till? Frågan är för stor för att besvara i detalj i detta sammanhang, men jag ska försöka att kvantitativt beskriva några aspekter av den och kvalitativt kommentera några andra. Två delar är i fokus här: doktorsavhandlingar och större forskningsprojekt.

9.4.1 Doktorsavhandlingar

Inledningsvis kan man säga att doktorandernas förutsättningar, antal och spridning sannolikt varit betydelsefulla för att inriktningen romansk språkinlärningsforskning skulle komma att få den omfattning som den fått i Sverige. Mullins (1972) nämner som sagt lärjungeförhållanden som en av de sociala processer som är nödvändiga för etableringen och uthålligheten av ny forskningsinriktning. En särskild omständighet var att den romanska språkinlärningsforskningens expansion sammanföll i tiden med en förändring av doktorandernas villkor. De förändrade antagningsreglerna som introducerades 1998 (den sk *Tham-reformen* efter dåvarande utbildningsministern Carl Tham) ledde till successivt minskande antal humanioradoktorander (Geschwind & Terrell 2011). Samtidigt ökade antalet examina enligt SCB:s statistik (SCB 2017). År 1993 fanns det 2 303 forskarstuderande inom Humaniora och konst och det togs ut 119 doktorsexamina. Tio år senare, 2003, dvs fem år efter reformens införande, var antalet aktiva doktorander 2 197 men antalet examina hade mer än fördubblats (286 stycken). Antalet forskarstuderande inom Humaniora och konst fortsatte sedan att minska och var 2016 nere på drygt 1 200, dvs ungefär hälften av antalet 1993, samtidigt som antalet examina fortfarande var betydligt fler (179 stycken). En möjlig tolkning är att även om de doktorander som togs in efter reformen

var färre till antalet, fick de genom finansieringskravet bättre möjligheter att slutföra sin utbildning. Man kan också tänka sig att i och med den ökade konkurrensen vid antagningen var forskarstuderandena som antogs efter reformen bättre rustade att slutföra sina studier.

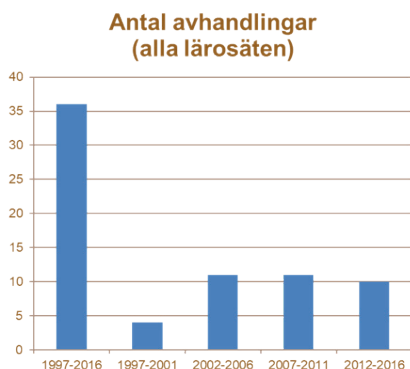
På lärosätetsnivå skiljer sig dock förutsättningarna för antagning till forskarutbildning åtskilligt, men under ett antal år i slutet av 1990-talet och precis i början av 2000-talet skedde en satsning på doktorander inom humaniora genom beslut av dåvarande utbildnings- och forskningsminister Tomas Östros (Benner 2002). Detta ledde till fler doktorander även i romanska språk och ett relativt stort antal valde nu språkinläring som inriktning. I sammanhanget bör forskarskolan i romanska språk (FoRom) nämnas som var en särskild satsning från statsmakterna för att förstärka romanska språk i landet. Inom FoRom valde mer än en handfull doktorander att arbeta med språkinläring i sina respektive avhandlingar. Man kan också säga att det är genom FoRom som inriktningen i större omfattning spreds till avhandlingar i andra romanska språk än franska (spanska och italienska).

För att identifiera avhandlingar inom området romansk språkinlärningsforskning har följande definition använts:

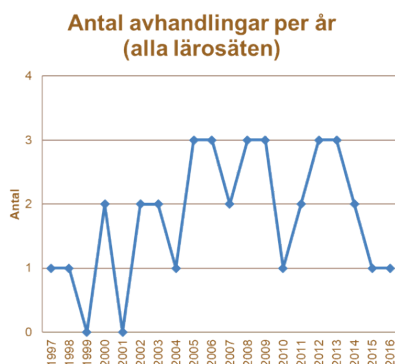
Avhandling som helt eller delvis studerar någon aspekt av språkinläring med avseende på ett eller flera romanska språk, inklusive tvåspråkighet hos barn och/eller vuxna

För att få en kvantitativ bild av antalet avhandlingar inom fältet har jag undersökt websidor på de universitet där romanska språk ges som forskarutbildningsämne. Alla avhandlingar som försvarats fram t.o.m. slutet av 2016 har tagits med i analysen.

Den första avhandlingen med inriktningen ovan kom 1997. Det var Eva Wibergs avhandling i italienska i Lund *Il riferimento temporale nel dialogo : un confronto tra giovani bilingui italo-svedesi e giovani monolingui romani* (1997). Schlyter var handledare. Året därefter försvarade Maria Kihlstedt sin avhandling i franska i Stockholm *La Référence au passé dans le dialogue. Étude de l'acquisition de la temporalité chez des apprenants dits avancés de français* (1998). Bartning var handledare.

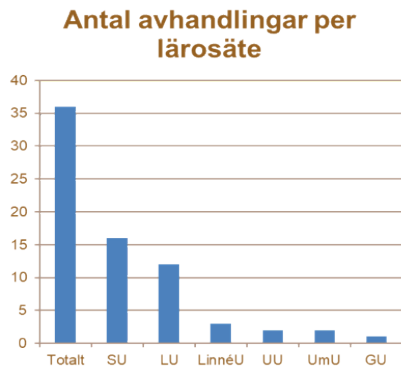

Figur 1. Antal avhandlingar (1997–2016)

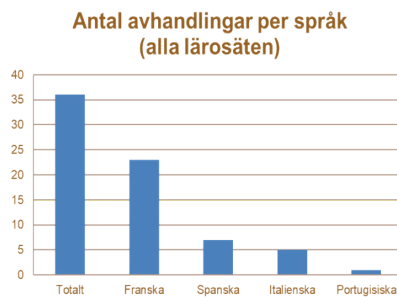

Figur 2. Antal avhandlingar per år (1997–2016)

Figur 1 ovan visar att det under hela perioden (1997–2016) försvarats 36 avhandlingar med den definition som använts ovan. Under den första femårsperioden var det naturligt nog färre (4 st), men sedan början av 2000-talet har antalet varit i snitt två avhandlingar per år. Figur 2 visar att det med undantag av två år (1999 och 2001) försvarats minst en avhandling per år med inriktning mot språkinläring i något romanskt språk.

Figur 3. Antal avhandlingar per lärosäte (1997–2016)

Figur 4. Antal avhandlingar per språk (1997–2016)

Figurerna 3 och 4 ovan visar att det totalt sett över perioden är en dominans av avhandlingar inom franska som försvaras vid Stockholms och Lunds universitet. Den första avhandlingen i spanska med inriktning mot språkinläring var Rakel Österbergs avhandling från 2008 i Stockholm

Motivación, aptitud y desarrollo estructural. Un estudio de la actuación lingüística en aprendiendes suecos de español L2. I portugisiska försvarade Mary-Ann Eliason vid samma universitet en avhandling 2012 med titeln *Aquisição bilíngue sueco-português. A produção do português brasileiro como a língua mais fraca em crianças bilíngues simultaneas em Estocolmo.*

När man översiktligt betraktar innehållet i avhandlingarna så finns det förstås många olikheter som följer av ämnesval, lärosätestraditioner och språk, men det finns också några återkommande gemensamma drag. Dessa inkluderar en teoridel bestående av allmän lingvistik, romansk lingvistik och språkinlärningsteori. I teoridelen ingår ofta en kontrastiv del som beskriver språksystemen i de aktuella språken med särskilt fokus på de studerande språkliga fenomenen. I dessa strukturella avseenden skiljer sig inte en typisk avhandling med inriktning på språkinlärning från en studie inom kontrastiv lingvistik, ett annat område som varit vanligt inom romansk språkvetenskap. De språknära beskrivningarna var sannolikt en förutsättning för att inriktningen skulle accepteras som en avhandling inom något av de romanska språken. I den metodologiska och empiriska delen finns en klar övervikt av korpusstudier, särskilt studier av talspråk. Ytterst få avhandlingar arbetar med experimentella (psykolingvistiska) metoder trots att det har varit en stark trend inom andrapräksforskningen under ett antal år. Många avhandlingar har istället ett utvecklingsperspektiv där språkutvecklingen kartläggs longitudinellt över en längre period genom korpusdata. Även här är det rimligt att anta att korpusmetoderna stämde väl överens med tidigare etablerade metoder som använts inom romanistiken medan experimentella metoder möjligen upplevdes som mer främmande. Skapandet av flera stora och longitudinella inlärarkorpusar är dessutom ett viktigt resultat i sig för den romanska språkinlärningsforskningen och skulle förtjäna en särskild inventering (InterFRA-korpusen under ledning av Bartning, FIFI-korpusen och Tvåspråkighetskorpusen under ledning av Schlyter, Bardels InterITA-korpus, Fants AKSAM-korpus etc)⁷⁰.

Vad gäller de språkliga analyserna är det slående att avhandlingar med fokus på morfosyntax och lexikon dominerar. Bartning och Schlyters egna

70 För mer information om några av korpusarna se Bartning, I. & Forsberg Lundell, F. <https://spraakbanken.gu.se/swe/resurs/interfra>, Bardel, C. <http://www.su.se/romklass/interita> och Granfeldt (2003).

arbeten inriktade sig framförallt på dessa språkliga områden och det har sannolikt haft betydelse. Avhandlingar som behandlar fonologi, fonetik eller för den delen pragmatik är till antalet färre.

9.4.2 Externt finansierade forskningsprojekt

När det gäller att i konkurrens vinna externt finansierade forskningsprojekt blev inriktning mot romansk språkinlärningsforskning snabbt framgångsrik, vilket i sin tur bidrog till att forskningsområdet växte sig större. En preliminär sammanställning av 13 större externfinansierade projekt vid Stockholms och Lunds universitet finns i ett annex till detta kapitel. Även på detta område finns det externa förändringar som sammanföll i tiden med etablering av inriktning som man kan peka på. Forskningsfinansieringen i Sverige har successivt förändrats sedan 1990-talet såtillvida att de statliga forskningsråden fått en ökande andel av den totala forskningsbudgeten samtidigt som andelen basfinansiering direkt till universitet och högskolor har minskat (Sandström, Heyman & Hällsten 2004). Det har inneburit att det relativt sett har funnits mer medel att söka externt. Forskningsinriktningar som varit framgångsrika med ansökningar har därmed haft en möjlighet att växa sig större utan att behöva förlita sig helt på den interna forskningsbudgeten vid lärosätet.

Vid sidan av troliga snöbollseffekter är frågan om vad som gjorde att den romanska språkinlärningsforskningen under 1990- och 2000-talen lyckades vinna externa medel intressant att ställa, men svår att besvara. Ett övergripande skäl är förstås kvaliteten på ansökningar och publicerad forskning. Eftersom forskningsbidrag från *Vetenskapsrådet* och *Riksbankens Jubileumsfond* beviljas i hård konkurrens är en första förutsättning att forskningen håller hög kvalitet. Det finns emellertid fler skäl som kan diskuteras. En anledning kan vara att den forskning som bedrevs inom romansk språkinlärningsforskning särskilt väl svarade mot de krav som finansiärerna ställde. Forskningen inom andraspråksinläring (och även förstaspråkstillägnet och tvåspråkighet) är väl representerad internationellt och hålls bl.a. samman av ett antal internationella forskarföreningar och specialiserade tidskrifter. Som exempel kan nämnas den största europeiska sammanslutningen *European Second Language Association* (EuroSLA) som håller en årlig konferens med ca 250 deltagare från Europa men också USA och Kanada och asiatiska länder. Både Lund

(1999, 2014) och Stockholm (2011) har varit värdar för denna konferens. Internationell förankring är ett kriterium vid tilldelning av medel och inom språkinlärningsfältet har det funnits väl uppbyggda nätverk för forskare och doktorander, vilket sannolikt har stärkt ansökningarna inom området. Med det internationella perspektivet följde också publiceringsstrategier som innebar vetenskaplig publicering på ett eller flera romanska språk, men också samtidigt på engelska.

Eftersom fältet var relativt ungt var forskningsfrågorna relativt väl samlade och hade en tydlig teoretisk förankring. Teoribildningen inom fältet var dessutom livaktig och det fanns ett mycket tydligt underskott på empiriska studier där svenska forskare kunde bidra med studier av språkkombinationer (inlärare med L1 svenska, L2 engelska och L3 ett romanskt språk) som var intressanta för internationella forskare. Ett annat kriterium handlar om tvärvetenskap och samarbeten, vilket också präglade romansk språkinlärningsforskning. När RJ finansierar forskningsprogrammet *Avancerad Andraspråksanvändning* (AAA-programmet) som ett av de första mycket stora forskningsprogrammen i deras satsning är det ett samarbete, lett av Kenneth Hyltenstam vid Centrum för tvåspråkighetsforskning, mellan flera institutioner vid Stockholms universitet där Romanska och klassiska institutionen deltar med flera forskare från franska, italienska och spanska, bl a Bartning, Bardel och Fant.

9.5 Sammanfattande diskussion och några tankar om framtiden

Den romanska språkinlärningsforskningen har lett till omfattande resultat under de trettio år som inriktningen har funnits i Sverige, men som jag försökt visa ovan har romanister tidigare också intresserat sig för frågor om lärande och språkundervisning. Vid tiden för den tillämpade språkvetenskapens introduktion i Sverige var en del forskare med bakgrund i romanistiken drivande. Det framstår som helt naturligt. Genom de romanska språkens ställning som i första hand främmande språk i Sverige så finns ett helt logiskt intresse för och behov av god undervisning. Det intresset går f.ö. mycket långt tillbaka i tiden. Inte minst produktionen av introducerande grammatikor, ordböcker och andra läromedel vittnar om detta. Men det var först på 1980-talet som två romanister, Bartning och Schlyter, började bedriva empirisk forskning om språkinlärning och göra det till en forskningsin-

riktning inom romansk språkvetenskap. Bakgrunden till denna utveckling av ämnet har jag försökt härleda till två olika processer, intellektuella och sociala. Internationellt förändrades forskningen om språkinläring under senare delen av 1960-talet och början av 1970-talet och tog en mer lingvistisk och kognitiv vändning. Inspirationen kom ifrån Chomskys arbeten och språkinlärningsforskningen blir mer språkvetenskaplig, både teoretiskt och metodologiskt. Här kan man tala om ett paradigmskifte i Kuhns (1962) mening eftersom det nya synsättet fick framgång och erkännande. Det nya synsättet introducerades i Sverige i första hand genom forskare i svenska som andraspråk verksamma vid Stockholms universitet (Hammarberg, Viberg, Hyltenstam). Här bildades vid 1980-talets början ett nätverk där Schlyter och Bartning ingick. Nödvändiga sociala processer, dvs ingående diskussioner, samarbeten och sampublicering, ledde succesivt till att inriktningen prövades som forskningsämne även inom romanska språk, i första hand franska. Stöd för detta kom även internationellt där inriktningen samtidigt växte fram. Studenterna intresserade sig snabbt för språkinläring, medan reaktionerna från kollegor var blandade. En hypotes är att innehållsliga likheter med andra etablerade forskningsområden inom romanska språk, i första hand kontrastiva studier, bidrog till att inriktningen som forskningsämne inom romansk språkvetenskap ändå fick fäste och blev föremål för doktorsavhandlingar. Intressant i sammanhanget är att korpusmetoderna överväger medan de mer psykolingvistiskt experimentella metoderna, som är vanliga på andra håll, inte använts i någon större utsträckning i den romanska språkinlärningsforskningen. Analysen av doktorsavhandlingarna visade på den omfattning inriktningen har fått och hur den spridit sig från franska till tre andra romanska språk (italienska, spanska, portugisiska)⁷¹. Den vidare expansionen underlättades sannolikt av att den sammanföll i tiden med en ökning av antalet doktorander som dessutom hade goda förutsättningar att bedriva forskning på heltid genom finansieringskravet. Jag har också pekat på forskningsråden och möjligheten att söka externt finansierade projekt.

Man kan förstås kritisera den här beskrivningen och analysen på en rad punkter. En uppenbar kritik är användningen av begreppet *romansk* i sammanhanget när det själva studieobjektet i de allra flesta fall endast är ett

71 Det finns även begynnande språkinlärningsforskning med inriktning mot rumänska (se t.ex. Bernardini & Timofte 2017).

romanskt språk, t.ex. franska eller italienska. Å andra sidan kan man hävda att språkinlärning blev en romansk inriktning eftersom forskarna arbetade på romanska institutioner och flera av dem också hade kompetens i flera romanska språk. Jämförelsen med andra språk visar att det åtminstone funnits en romansk spridningseffekt vilket motiverar benämningen.

Avslutningsvis är det lämpligt att vända blicken framåt. Den romanska språkinlärningsforskningen är nu inne i vad som kan betraktas som andra eller t.o.m. tredje generationen, dvs. det är de forskare som disputerade med denna inriktning som nu är verksamma som forskare och handledare (t ex Bardel (SU), Bernardini (LU), Forsberg Lundell (SU), Granfeldt (LU), Lindqvist (GU), Ågren (LU), Österberg (SU). Flera olika utvecklingsområden kan identifieras. Ett handlar om att fylla den lucka av studier som finns inom områden som pragmatik och fonologi/fonetik. Det empiriska har i stor utsträckning fokuserat på lexikon och morfosyntax även om det finns undantag (se t.ex. Stridfelt 2005 (fonologi, franska), Conway 2005 (prosodi, franska), Splendido 2014 (fonetik/fonologi, franska), Holmlander 2011 (pragmatik, spanska), Pauletto 2017 (samtalsanalys, italienska)).

En annan utveckling som påbörjats är den mot språkdidaktik och utbildningsvetenskap. En av utgångspunkterna för forskningen inom andraspråksinlärningen har varit att kunna bidra till utvecklingen inom språkdidaktik, särskilt i de främmande språken. I en rapport från Vetenskapsrådet konstateras det att ”det råder stor brist på språkdidaktisk forskning utanför engelskan” (Vetenskapsrådet 2014). Det råder heller inga tvivel om att situationen för de romanska språken är mycket utmanande i skolan. Skolämnet moderna språk brottas med elevavhopp och elevers bristande motivation samtidigt som vissa studier pekat på att eleverna inte når målen (European Commission 2011). ”Språkkris” har blivit ett återkommande begrepp i medierna. Orsakerna till detta är delvis kända, men mycket mer behöver göras. En uppfattning kan vara att detta i första hand är andras uppgifter och inte en fråga för romanska språk. Mot den invändningen kan man dels hävda att eftersom problemet i sig är komplext måste denna forskning vara tvärvetenskaplig och involvera utbildningsvetenskap, didaktik, psykologi vid sidan om språk- och litteraturvetenskap, dels kan man tillspetsat fråga sig vem som annars kommer att bry sig.

Mot bakgrund av den utveckling som beskrivits i det här bidraget är två reflektioner kring en orientering mot språkdidaktik särskilt intressanta. Den första är att vi på ett sätt fördjupar frågeställningar som den tillämpade språkvetenskapen ställt sedan länge (jfr Malmberg 1971), men nu utifrån kunskap som språkinlärningsforskningen bidragit med under lång tid. Hur denna forskning kan bedrivas i praktiken och vilka resultat det kan leda till är dock fortfarande en mycket en öppen fråga. Den andra reflektionen är att en orientering mot mer språkdidaktisk forskning som forskningsämne inom ramen för romanska språk också den riskerar att möta ett visst motstånd, precis som språkinlärningsforskningen en gång gjorde, eftersom det ånyo kan uppfattas som en förskjutning. Den romanska språkinlärningsforskningens historia visar dock att detta inte bör hindra oss.

Bibliografi

- Abrahamsson, Niclas, 2009: *Andraspråksinläring*. Lund: Studentlitteratur.
- Bartning, Inge & Schlyter, Suzanne, 1984: *Språkfärdighet genom projektarbete. En rapport från det språkliga utvecklingsprogrammet 1983/84*. PU-rapport 1984:2. Pedagogiska Utvecklingsarbeten: Stockholms universitet.
- Bartning, Inge, & Schlyter, Suzanne, 2004: Itinéraires acquisitionnels et stades de développement en français L2. *Journal of French language studies*, 14(3). 281–299.
- Benner, Mats, 2002: Ställningskrig: Reflektioner kring debatten 2001. I: Sandström, Ulf. (red.) *Det nya forskningslandskapet*. Stockholm: Nya Doxa SISTER Skrifter 5. 67–75.
- Bernardini, Petra, & Timofte, Monica, 2017: Cross-Linguistic Influence in the Bilingual Acquisition of Object Clitics: A Matter of Complexity?. I: Di Domenico, Elisa (red.), *Syntactic Complexity from a Language Acquisition Perspective*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 206–232.
- Corder, S. P., 1967: The significance of learners' errors. *IRAL-International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 5(1–4). 161–170.
- Conway, Åsa, 2005: *Le paragraphe oral en français L1, en suédois L1 et en français L2: étude syntaxique, prosodique et discursive*. Etudes romanes de Lund 73. Romanska institutionen: Lunds universitet. Doktorsavhandling.
- Eliasson, Mary-Anne, 2012: *Aquisição bilingue sueco-português: A produção do português brasileiro como a língua mais fraca em crianças bilíngues simultâneas em Estocolmo*. Institutionen för spanska, portugisiska och latinamerikastudier: Stockholms universitet. Doktorsavhandling

- European Commission, 2011: *First European Survey on Language Competences*. Main study. Education and Training. European Commission.
- Geschwind, Lars & Terrell, Miriam, 2011: Vilka var humanisterna? Miljöer och verksamheter 1900, 1950 och 2000. I: Boguslaw, Julia et al. (red.) *Humanisterna och framtidssamhället*. Stockholm: Institutet för Framtidsstudier. 77–108.
- Granfeldt, Jonas, 2003: *L'Acquisition des Catégories Fonctionnelles: Étude comparative du développement du DP français chez des enfants et des apprenants adultes*. Etudes romanes de Lund 67. Romanska institutionen : Lunds universitet. Doktorsavhandling.
- Granfeldt, Jonas, & Gunnarsson, Britt-Louise, 2016: ASLA: Association Suédoise de Linguistique Appliquée. *European Journal of Applied Linguistics*, 4(1). 165–171.
- Granfeldt, Jonas, 2017: ASLA 50 år: Ett samtal om tillämpad språkvetenskap – då, nu och i framtiden. I: Bendegard, Saga, Melander Marttala, Ulla & Westman, Maria (red.), *Språk och norm: Rapport från ASLAs vårsymposium, Uppsala universitet 21–22 april 2016*. 8–12. Hämtad från <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1156919/FULLTEXT02.pdf> (2019-02-18)
- Holmlander, Disa, 2011: *Estrategias de atenuación en español L1 y L2: estudio contrastivo en hablantes españoles y suecos*. Etudes romanes de Lund 89. Språk-och litteraturcentrum: Lunds universitet. Doktorsavhandling.
- Hylenstam, Kenneth, 1978: *Progress in immigrant Swedish syntax : a variability analysis*. Institutionen för lingvistik : Lunds universitet. Doktorsavhandling.
- Kihlstedt, Maria, 1998 : *La référence au passé dans le dialogue: Etude de l'acquisition de la temporalité chez des apprenants dits avancés de français*. Institutionen för franska och italienska: Stockholms universitet. Doktorsavhandling.
- Kuhn, Thomas S., 1962: *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago: University of Chicago Press.
- Malmberg, Bertil, 1971: *Språkinläring: En orientering och ett debattinlägg*. Stockholm: Aldus/Bonnier förlag.
- Mullins, Nicholas C., 1972: The development of a scientific specialty: The phage group and the origins of molecular biology. *Minerva*, 10(1). 51–82.
- Pauletto, Franco, 2017: *L'ordine sociale a tavola: L'interazione tra genitori e figli in famiglie italiane e svedesi*. Romanska och klassiska institutionen: Stockholms universitet. Doktorsavhandling.
- Pickering, Andrew (red.), 1992: *Science as practice and culture*. Chicago: University of Chicago Press.
- Qvistgaard, Jacques, 1983: Max Gorosch in Memoriam. *Unesco Alsed-LSP Newsletter (1977-2000)*, 6(1).

- Sandström, Ulf, Heyman, Ulf & Hällsten, Martin, 2004: *Svensk forskningsfinansiering: inriktning och styrning*. Rapport Vetenskapsrådet.
- Schlyter, Suzanne & Viberg, Åke, 1985: French and Swedish as targets in second language lexical acquisition. *Scandinavian Working Papers on Bilingualism* 4. 110–135.
- Selinker, Larry, 1972: Interlanguage. *IRAL-International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 10(1-4), 209–232.
- Splendido, Frida, 2014: *Le développement d'aspects phonético-phonologiques du français chez des enfants bilingues simultanés et successifs: le VOT et la liaison dans une étude de cas multiples*. Etudes romanes de Lund 92. Språk- och litteraturcentrum: Lunds universitet. Doktorsavhandling.
- Statistiska Centralbyrån, 2017: Doktorander och examina i högskoleutbildning på forskarnivå. Tillgänglig på <http://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/utbildning-och-forskning/hogskolevasende/doktorander-och-examina-i-hogskoleutbildning-pa-forskarniva/>
- Stridfeldt, Monika, 2005: *La perception du français oral par des apprenants suédois*. Skrifter från moderna språk nr 19. Institutionen för moderna språk: Umeå universitet. Doktorsavhandling.
- Strömqvist, Sven, 2003: Language acquisition in early childhood. I: Rickheit, Gert, Herrmann Theo & Deutsch, Werner (red.), *Psycholinguistics – An International Handbook*. Berlin: Walter de Gruyter. 790–801.
- Vetenskapsrådet, 2014: *Forskningens framtid! Ämnesöversikt 2014 Utbildningsvetenskap*. Stockholm.
- Wiberg, Eva, 1997: *Il riferimento temporale nel dialogo. Un confronto tra giovani bilingui italo-svedesi e giovani monolingui romani*. Etudes romanes de Lund 58. Romanska institutionen : Lunds universitet. Doktorsavhandling.
- Österberg, Rakel, 2008: *Motivación, aptitud y desarrollo estructural: un estudio sobre la actuación lingüística en aprendientes suecos de español L2*. Institutionen för spanska, portugisiska och latinamerikastudier: Stockholms universitet. Doktorsavhandling.

Annex

Preliminär sammanställning över större externt finansierade forskningsprojekt med inriktning mot språkinläring och/eller tvåspråkighet vid SU och LU. Inom parentes anges huvudsökande och finansiär om uppgiften varit tillgänglig.

Stockholms universitet	Lunds universitet
1992–1995 Franskt interim-språk (Bartning, HSFR) (Inter-FRA-projektet)	1991–1994 Tvåspråkiga barns svagare språk (Schlyter, HSFR)
1995–1999 Processer och strategier vid inlärn timer av franska (Bartning, HSFR)	1999–2003 Determinerarfrasens utveckling i romanska språk (Schlyter, HSFR)
2002–2003 Bakgrundsspråkens roll i tredjespråkets utveckling – målspråk italienska (InterITA) (Bardel, VR)	2003–2004 Utvecklingsgångar i skri ven L2 franska (Granfeldt, EPSS)
2003–2005 Utvecklingsstadier i franska som främmande språk (Bartning, VR)	2005–2007 Direkt Profil – ett program för utvecklingsgångar i franska (Granfeldt, VR)
2006–2009/2010–2012 Avancerad Andraspråksanvändning (Hyltenstam, Bartning, Fant, RJ-program)	2009–2010 Startålder och språklig utveckling i franska (Schlyter/Granfeldt, VR)
2006–2012 Aspects of the advanced French and Italian L2 learner's lexicon (Bardel, VR)	2016–2018 TAL-projektet (Granfeldt, VR)
2012–2016 The role of the background languages in third language acquisition. Vocabulary and syntax (Bardel, VR)	